

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בלק

"וירא בלק" (כב, ב)

מדוע מתחילת הפרשה, ועד שחזרו בלעם ובלק למקומם, אין שום הפסק של פרשה פתוחה או של פרשה סתומה, והכל נכתב ברצף אחד?
ניתן להסביר זאת על פי מה שכתב רש"י בתחלת פרשת "ויקרא", שההפסקות בין דברי ה' השונים שנאמרו למשה, באו כדי לתת רווח להתבונן בין פרשה לפרשה ובין עניין לעניין - להתבונן מה אפשר ללמד מהכתוב בכל פרשה ופרשה.
אולם בלעם, על אף שקיבל נבואות חשובות, לא השכיל להתבונן בהן, ולקחת מהן מוסר, ולא למד מהן כלום, ואם כך, הרי שעבורו היו הרווחים מיותרים. (חפץ חיים)

"אם יתן לי בלק מלוא ביתו כסף וזהב" (כב, יח)

כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו - מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים - מתלמידיו של בלעם הרשע.
עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה - מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה - מתלמידיו של בלעם הרשע". (אבות ה, יט)
אחד מראשי הישיבות, לפני כששים שנה, סבל מאסתמה, כך שפעמים לא מועטות היה נתקף בקוצר נשימה בעיצומו של שיעור, ה' ישמור, דרכי הנשימה נסתמו.

באותו רגע הוא היה מפסיק כמובן לדבר, יוצא למרפסת הפתוחה, ובאוויר הטוב של ירושלים היה תופס לעצמו נשימה במשך דקות ארוכות, לפעמים רבע שעה, עד שחזר לעצמו.
התלמידים ידעו שבדרך כלל עד כרבע שעה, או לפחות עשר דקות, הוא לא ישוב לאמירת השיעור.
היו לומדים לעצמם עד שהרב ישוב, מקווים בסבלנות להתאוששותו ורפואתו.

ויהי היום, ובאמצע השיעור הוא לא יכול היה להמשיך, יצא אל המרפסת לחפש אוויר. והנה לא חלפו יותר משלושה רגעים והוא שב לתלמודו.

הם ממש לא הכירו דבר כזה, אך כמובן לא שאלו שאלות. לאחר השיעור, תלמידים מקורבים העזו והתעניינו: "היום היה מעשה נסים, רגעים בודדים בלבד, וברוך השם הרב יכול היה להמשיך את השיעור..."
"אספר לכם מה התרחש באותם רגעים ספורים", אמר הרב.

"יצאתי לשאוף אוויר, היה לי קשה מאד - לא הצלחתי כמעט לנשום! אך כאשר עמדתי במרפסת ראיתי בבנין ממול, שאברך פלוני שאתם מכירים אותו, בעל משפחה ברוכת ילדים, והנה הוא בונה, יוצא החוצה - עם חדר וסוכה, חתיכה ראויה להתכבד.
כל כך שמחתי בליבי: 'הוא בונה! הוא בונה, ברוך השם!' נכנס לי כל כך הרבה אוויר, כזו שמחה, רחב לי. שאפתי אוויר לראותי והכל עבר לי..." (יחי ראובן)

"קום לך איתם ואך את הדבר אשר אדבר אליך" (כב, כ)

בלילה השני כאשר בלעם מחכה ל'אישור' מהקב"ה ללכת עם שרי בלק, אומר לו הקב"ה "אם לקרוא לך באו האנשים - קום לך איתם, ואך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה".

חז"ל דורשים מפסוק זה (מכות י): "אמר רבה בר רב הונא אמר רב הונא, ואמרי לה אמר רב הונא אמר רבי אלעזר, מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך שאדם רוצה לילך - בה מוליכין אותו. מן התורה, דכתיב 'לא תלך עמהם' וכתוב 'קום לך איתם'...."

דהיינו, חז"ל מביאים ראיות מהתורה מהנביאים ומהכתובים להוכיח שבדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו.
המקור מהתורה הוא מבלעם: בלילה הראשון אמר לו הקב"ה 'לא תלך עמהם', אבל כיוון שהוא כל כך רצה, קיבל בלילה השני הוראה 'קום לך איתם'.
ולכאורה, מפסוקים אלו יש ראייה הפוכה בדיוק: הרי הקב"ה אמר מיד אחר כך: "ואך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה". שהרי בלעם רצה ללכת לקלל או לברך - ולכך לא ניתנה לו רשות.

"גְּדוּלָה תְּשׁוּבָה שְׁמַנְעַת עַד פְּסָא הַפְּבוֹר" (יומא פו, א)

הרה"ק רבי משה מְרֻדְכֵי מְלַעְלוֹב יָשַׁב בְּשַׁעַת הַ'טִּישׁ בְּלֵיל שַׁבָּת וְאָמַר: כְּתוּב בְּמִקּוֹם שְׁבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים - אֵין צְדִיקִים גְּמוּרִים יְכוּלִים לַעֲמֹד' (בְּרֻכּוֹת לד, ב).
יֵשׁ לִי עֵצָה לְצַדִּיקִים, כִּיצַד יִזְכּוּ גַם הֵם לְמַעֲלָה הַעֲצוּמָה הַזֹּו - שְׁיַעֲשׂוּ גַם הֵם תְּשׁוּבָה...

(נְקֻדוֹת שֶׁל אוֹר - סְפִינְקָא)

לעי"נ הרה"צ

ר' פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בלע

"בדרך שאדם רוצה לילך, בה מוליכין אותו". אדם רוצה ללכת? אין שום בעיה. הקב"ה לא מגביל אף אחד בבחירה שלו. הדרך פתוחה ואפשר ללכת.

אולם אף אחד לא הבטיח לו שישגי את המטרה שרצה. גם בלעם קיבל רשות ללכת. אולם לברך או לקלל? רק מה שיגיד לו הקב"ה!

לפי דבריו נוכל לרמוז בזה דברי חז"ל (יומא לח:): "בא לטמא - פותחין לו", הדרך פתוחה בפניו והבחירה מצויה בידו. בדרך שרוצה לילך - מוליכין אותו. אבל את המטרה לא ישיג.

אולם "בא לטהר - מסייעין אותו", לא רק שיוליכו אותו באותה דרך, כי אם גם יעניקו לו סיוע להגיע למטרתו. (במחשבה תחילה)

"ויפתח ה' את פי האתון... (כב)

ועתה מפני שדיברה והוכיחתיך ולא יכלת לעמוד בתוכחה כמו שכתב "ויאמר לא" הרגתיה! שלא יאמרו זו היא שסילקה את בלעם בתוכחה ולא יכול להשיב, שחס המקום על כבוד הבריות. (רש"י)

פעם ניגש חתן מבני ישיבת מאור התלמוד אל ראש הישיבה הגאון

רבי חיים זליבנסקי זצ"ל כשענת דאגה על פניו: מתברר, שהורי כלתו הודיעו לו שהזמינו לחופתו את ראש העיר החילוני, שהיו מקורבים עמו, והם מוכרחים לכבדו בברכה תחת החופה.

אלא שהחתן הודיע להם נחרצות שבשום אופן אינו מסכים, כי יש בכך שאלה הלכתית בנוגע לנגיעתו ביין ועוד חששות, ונגרם מזה מתח רב בין צד הכלה והחתן, מה יעשה?

מיד הרגיע אותו ראש הישיבה ואמר לו: "הכל יהיה בסדר, אין לך מה לדאוג. ראש העיר יגיע, ובכל זאת הכל יבוא על מקומו בשלום והוא יכובד בכבוד הראוי לו!"

כאשר הגיע ראש הישיבה לסדר את החופה, קרא לאחראי על הזמנת הכיבודים ולחש לו משהו באוזנו.

ביום השבת נכנס יהודי אל הגאון רבי בנימין דיסקין, רבה של לומז'ה - אביו של "השרף מבריסק", המהרי"ל דיסקין - להתבשם מתורתו.

טרם יצא האורח, סיפר אגב אורחא לרב העיר שמחר, ביום ראשון, רצונו לנסוע לעיר מסוימת לצורך מסחרו. שמע זאת רבי בנימין ולחש "כוונתכם ללכת", שכן בשבת אסור לדבר על פעולות שאסורות בשבת עצמה.

היהודי שמע את ההערה ולא הבין אותה. "כן, לנסוע", "הסביר" למרא דאתרא.

משם המשיך היהודי לתאר היכן תעבור הכרכרה ומנה שורה של מקומות שדרכם יעבור. בכל פעם שהזכיר את המילה "לנסוע", תיקן אותו רבי בנימין בלחש "ללכת".

ביום ראשון בשבת יצא היהודי לכיכר העיר, מקום חניית העגלות, ביקש לצאת לדרך עם העגלה הראשונה.

לצערו נוכח לגלות שזה עתה יצאה עגלה לכיוון המבוקש, עוד רואים אותה מרחוק, ואם יחיש צעדיו, יספיק לעלות עליה.

החל היהודי רץ אחרי העגלה, אולם לשווא היה עמלו. ככל שהתקדם הוא - התקדמה העגלה. בסופו של דבר החליט להמשיך עד לתחנה הקרובה ברגל. שם, החליט, יתפוס עגלה להמשך הדרך.

לאורך כל הדרך חזר

המאורע ונשנה שוב ושוב: העגלה יוצאת רגעים ספורים לפני בואו, הוא מחליט לרדוף אחריה אך לא משיג אותה. בסופו של דבר גילה היהודי שצעד את כל הדרך מעירו למחוז חפצו ברגל כשהוא חסר נשימה.

תיקונו של רבי בנימין צף מול עיניו: "ללכת" במקום "לנסוע".

כאשר שב לביתו והתרעם בפני המרא דאתרא על שכן עלתה לו בשל קפידת הרב, חייך רבי בנימין בענווה והבהיר: לא הייתה כוונתי חלילה לקלל אתכם, רק תיקנתי אתכם כפי ההלכה שאין לדבר בשבת דברים האסורים בחול...

מבאר רבי ישראל מביאלא (כנראה הכוונה לחתנו של הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' מגור): חז"ל דייקו בלשונם:

כָּל הַדֶּרֶךְ לְכָאן, לְמִירוֹן, הֵייתִי בְטוֹחַ שֶׁהַלֵּב שְׁלִי יִפְתַּח, שְׂאֲצִלִיחַ לְהַתְחַבֵּר, שְׂאֲצִלִיחַ לְהַתְפַּלֵּל וּלְהַשִּׁיג מַעַט הַתְּעַלּוֹת, אֲבָל כְּשֶׁהִגַּעְתִּי לְכָאן, גִּלִּיתִי שֶׁלֹּא רַק שֶׁהַלֵּב לֹא הִתְחַבֵּר, אֲלָא הַמַּצֵּב נִהְיָ גְרוּעַ יוֹתֵר...
פְּתָאוּם צְפִים בִּי מִדוֹת שְׁבִיּוֹם יוֹם אֵינִי מְכִיר אוֹתָם, גִּלִּיתִי לִפְנֵי כַּמָּה דְקוֹת שְׂאֲנִי כּוֹעֵס עַל מִישָׁהוּ בְכַעַס חֲזָק, צְפִים בִּי הִרְהוּרֵי עֶצֶב, אֲנִי לֹא מוֹצֵא אֶת עֶצְמִי! לָמָּה זֶה קוֹרָה לִי, וְדוֹקָא כָּאן, בְּצִיּוֹן הַתְּנָא הָאֱלוֹקִי?
כֶּף נִשְׂאֵל כ"ק אד"ש בַּעַת הַשְּׁתַּטְּחוֹת עַל צִיּוֹנוּ הַק' שֶׁל הַתְּנָא הָאֱלוֹקִי רְשָׁב"י בְּמִירוֹן.
וְהַשִּׁיב, כְּשֶׁאֲדָם נִכְנָס לְחֶדֶר חֲשׂוֹךְ שְׂאִין בּוֹ טַפַּת אוֹר - הוּא לֹא יוֹכֵל לְרַעַת לְעוֹלָם מָה מַצֵּב הַנִּקְיוֹן שֶׁל בְּגָדָיו. הוּא לֹא רוֹאֵה שׁוֹם לְכָלוֹךְ, וְהוּא מְרַגֵּשׁ מְצִיָּן עִם עֶצְמוֹ...

לעי"נ האשה החשובה מרת
מרים יוכבד ב"ר צבי
ליבוביץ ע"ה - כ"א מר חשון תשפ"א

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בלק

הנפח כבר עסוק במלאכתו".
ויהי באותו היום בו השכים הרה"ק מבעלזא והקדים את
הנפח, בו ביום מת הנפח, ויהי לפלא.
ביאר על זאת הרה"ק המהר"ש, שכיון ואותו היום לא גרם
הנפח להשכמתו, לא היה לו לנפח מאין לינוק את חיותו,
ושוב לא סבל אותו העולם.

"וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו" (כד, ב)

ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין, ראה
שאינן פתחיהם מכוונין זה כנגד זה, שלא יציץ לתוך אוהל
חבירו (רש"י)
החסיד רבי חיים זצוק"ל מבריסק, נצרך פעם לעבור עם
משפחתו לדור בעיר אחרת

לתקופה מסוימת,
בעקבות קרבות מלחמה
עזים שניטשו באותה
עת בבריסק.
והנה בהגיעם שמה,
גילה ר' חיים לתדהמתו
שמצב הצניעות באותה
עיר הוא בכי רע,
ונתיירא מאוד על
שמירת קדושת העיניים
שלו ושל בני ביתו.

לפיכך היו יושבים
בביתם כשכל החלונות,
הדלתות והתריסים
מוגפים וסגורים כל
היום, והאירו את הבית
באור הנרות גם במשך היום, לבל יכשלו חלילה בראיה
אסורה!

והנה יום אחד, הגיע אליו לביקור אחד מן האריות
שבחבורת סגל תלמידיו, ובהגיעו אל הבית התפלא
לראות שהכל סגור ומסוגר על מנעול ובריח באמצע היום,
ונצרך לנקוש בחוזק על שערי הדלתות, עד ששמעו את
נקישותיו ופתחו השערים בפניו.
לאחר שנכנס פנימה, תמה בפני רבו ושאל ממנו פשר
דבר, מדוע הכל כאן חשוך ומסוגר כך באמצע היום?
ענה לו ר' חיים, הרי זה רמב"ם מפורש!

תהה התלמיד ולא הבין,
היכן מצא רבינו ברמב"ם
שצריך כך להסתגר
באפלה ועלטה?
פתח לפניו ר' חיים את
'היד החזקה', ב'ספר

החתן והכלה כבר הגיעו לחופה, ואז נשמע הכרזה
ברמקול בזה הלשון: "מכובדינו ראש העיריה מוזמן בזאת
לשאת דברי ברכה לחתן ולכלה". ראש העיריה עלה
לחופה, בהנאה גלויה, פצח בשיר והלל לכלה
ולמשפחתה...
או-אז נסללה הדרך לעריכת חופה כדת וכדין, תוך
שמירה על כבוד הזולת... (הלמות עמלים)

"לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל" (כג, כא)

מעשה שאירע בבית דינו של הגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל:
יהודי שיצא חייב בדין החל לצעוק בקול גדול.
רבי ניסים ישב ושחק.
שאל אחד הנוכחים בפליאה:

"מה זאת, היאך אפשר
לסבול התנהגות
מחוצפת כזאת?"
השיב לו רבי ניסים
בנחת: "האם הרווחת
פעם מאה אלף שקל?"
השיב הלה בשלילה.
"והאם הפסדת מאה
אלף שקל?". לא!
"אם כן" - אמר רבי
ניסים - "אל תדון את
חברך עד שתגיע
למקומו (אבות ב, ה),
לפי דעתו הוא הפסיד
כעת מאה אלף שקל, ויש
לו צער גדול מאוד".

"הן עם כלביא יקום" (כג, כד)

"כשהן עומדין משנתם שחרית, הם מתגברים כלביא
וכארי, לחטוף את המצוות, ללבוש טלית, לקרוא קריאת
שמע ולהניח תפילין". (רש"י)
סיפר הרה"ק רבי שלום מבעלזא זיע"א, דבדידיה הווי
עובדא, כשבצעירותו התגורר בשכנות לנפח גוי, ואותו
נפח היה בתמידות ובשקידות משכים קום כבר בחצות
הלילה, להיות ניצב על משמרתו בעבודת הנפחות.
משהיו נשמעים הדי הלמות הפטישים ממעונו של הנפח,

היתה הרבנית הצדקנית
מרת מלכה ע"ה, קוראת
ואומרת לבעלה הרה"ק:
"שלום! שלום! קום
לעבודת הבורא, שהרי

אָבֵל, מָה יִקְרָה בְּשֵׁהוּא יְדֹלֵק אֶת הָאוֹר בְּחֶדְרָ? פְּתָאוּם יִתְגַּלֶּה
לוֹ בְּמָה בְּתַמִּים יֵשׁ עַל הַבְּגָד, בְּתַמִּים שֶׁהוּא לֹא הָיָה מוֹדֵעַ אֲלֵיהֶם
עַד לִפְנֵי רִגְעָ...
כָּל שֶׁחֶדְרָ מוֹאָר יוֹתֵר, מִתְגַּלִּים לְכָלכֵּים עֲדִינִים וּבְהִירִים
יוֹתֵר.
הָאֵם הָאָדָם אָמור לְהַשְׁבֵּר מִזֶּה? הָאֵם עֲדִיף לוֹ לְאָדָם לְהַשְׁאָר
בַּחֶשֶׁךְ, וְלֹא לְדַעַת אֶת מִצְבּוֹ הָאֲמִתִּי? הַחֶפֶךְ הוּא הַנְּכוּן, הָאֲמִת
לְעֵתִים כּוֹאֶבֶת וְלֹא נְעִימָה, אָבֵל כְּעַת הוּא יוֹדֵעַ בְּדִיוֹק אֶת הַמִּצְבָּ
הָאֲמִתִּי שְׁלוֹ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא זָקוֹק לְנִקְוֵי דְחוּף...
כֶּךָ גַּם הַחַיִּים שְׁלֵנוּ, כְּשֶׁאֲנִי מִסְתַּבְּבִים בַּחֶשֶׁךְ הַסְטֵנְדֵרְטִי שֶׁל
הַחַיִּים - אֵינן לָנוּ דֶרֶךְ לְדַעַת הָאֵם וְעַד בְּמָה יֵשׁ בְּתוֹכְנוּ מִדּוֹת
קְשׁוֹת...
(הלמות עמלים)

לעי"נ האשה החשובה מרת
צפורה פייגא ע"ה ב"ר משה אליעזר
שיחי' יודלביץ - ג' שבט תשפ"א

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בלק

והודיע לבלק שאין באפשרותו לומר דבר נגד רצון ה', ומדוע איפוא יצא נגדו בלק בחמת זעם על שקיים ציווי ה' ובירך את ישראל.

ביאר הגאון בעל בית הלוי זצ"ל בדרך משל: אם יאמר אדם לחבירו, הרי לך עשרים וחמשה רובלים ולך הכה את רב העיר על לחיו, ישיב הלה: "לא אוכל לעשות הדבר הזה". ואם יאמר, הרי לך עשרים וחמשה רובלים, לך ותרים את חומת העיר, שוב ישיב, "לא אוכל לעשות הדבר הזה".

והנה, הגם שהתשובה היא זהה, בוודאי יש הבדל מהותי ביניהם. בראשונה "ניתן" להכות את רב העיר על לחיו, אלא ששכלו ורוחו האנושית מונעים בעדו מלעשות מעשה כה שפל ולכן התשובה היא "לא אוכל", לעומת חומת העיר, באמת אינו מסוגל להרים את החומה.

ויש נפקא-מינא ביניהם: אם יגדיל המבקש את שכר המעשה ויבטיח לראשון עשרת אלפים רובלים ובלבד שיכה את רב העיר על לחיו, יתכן שיסכים לעשות זאת, ואם פיקח הוא, יבטיח לרב העיר אלף רובלים, כדי שהלה יסכים לכך...

מה שאין כן אצל השני, אף אם יבטיחו מיליון רובלים, אין הוא מסוגל לבצע את הבקשה, כיון שזהו מעל לכוחותיו.

כאשר הודיע בלעם לבלק שאין ביכולתו לקלל את ישראל נגד רצון ה', חשב בלק שכוונת בלעם לומר, שאין רצונו לעשות דבר נגד רצון הקב"ה, בגלל טוהר רוחו.

אך בלק אשר הכיר את מידותיו הרעות של בלעם סבר כי אם יוסיף לו כסף וזהב, יכול להטות את לבו לאשר יחפוץ. אך כאשר ראה בלק פעם אחר פעם כי בלעם עומד בדעתו ואינו מקלל את ישראל, חרה בו אפו ואמר לו בועם, מה זאת עשית "לקוב אויבי קראתיך והנה ברכת ברך".

על כך השיב לו בלעם: טעית בהבנתך, סבור היית כי באמת אוכל לקלל את ישראל ורק רוחי העדינה תמנע אותי לעבור על רצון ה', ובשל כך חשבת כי הכסף יטה את רצוני, אין הדבר כן, האמת היא שאף "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב - לא אוכל" - אין לי כל אפשרות, "לעבור את פי ה'". כדברי חז"ל בסנהדרין (קה:): שנתן הקב"ה "חכה" בפי בלעם אשר מנעה ממנו את האפשרות לקלל.

(בית יצחק)

א אט שבת

המדע' בפרק השישי מהלכות 'דעות' (הל' א), והחל ללמוד עמו יחדיו בלשונו הצח של הרמב"ם ז"ל: "דרך ברייתו של אדם, להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו, נוהג כמנהג אנשי מדינתו - לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים, ולישב אצל החכמים תמיד, כדי שילמוד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחושך, כדי שלא ילמוד ממעשיהם וכו'".

אם היה במדינה שמנהגותיה רעים, ואין אנשיה הולכים בדרך ישרה, ילך למקום שאנשיה צדיקים ונוהגים בדרך טובים.

ואם היו כל המדינות שהוא יודעם ושומע שמועתן נוהגים בדרך לא טובה כמו זמנינו, או שאינו יכול ללכת למדינה שמנהגותיה טובים מפני הגייסות, או מפני החולי, ישב לבדו יחידי, כענין שנאמר (איכה ג, ח) 'ישב בדד וידום' עכ"ל.

"הרי לפנינו" - סיים ר' חיים - "מפורש מוגדר ברמב"ם -

זה המצב שאנו נתונים בו כעת, שמפני הגייסות שבבריסק אין אנו יכולים כעת לחזור למקומנו, בין חבורת התלמידים יראים ושלמים, ונאלצנו לעבור לתקופת מה לעיר זו שמנהגותיה רעים, והמראות הפרוצות שבחוץ מזיקים מאוד לנפש ולנשמה - לפיכך הוכרחנו לקיים פסקו של הרמב"ם ז"ל, לישיב לבדו יחידי בדד, ולהסתגר מפני כל הרוחות הרעות".

(טיב הקהילה)

"ויחר אף בלק אל בלעם... לקוב אויבי קראתיך והנה ברכת ברך זה שלש פעמים... ויאמר בלעם אל בלק... אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ה'" (כד, י-יג)

צריכים להתבונן, מדוע זעם כל כך בלק על בלעם ומה היתה סיבת חרון האף הגדול הזה, הרי בלעם, מיד בבואו אל בלק, אמר בראשית דבריו: "הנה באתי אליך עתה היכול אוכל דבר מאומה, הדבר אשר ישים אלוקים בפי אותו אדבר" (כב, לח), הרי שבלעם הקדים